

Козьмініх Альона Віталіївна

Міжнародні та національні «стандарти» заборони політичних партій в умовах воєнного стану

УДК 342.728

DOI <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2024-2.6>

Козьмініх Альона Віталіївна
кандидат політичних наук, доцент,
доцент кафедри політичних теорій
Національного університету
«Одеська юридична академія»
вул. Фонтанська дорога, 23,
Одеса, Україна
ORCID: 0000-0002-5873-1178

Актуальність проблеми. Під час повномасштабного вторгнення РФ на територію України для захисту національної безпеки, збереження державного суверенітету та територіальної цілісності, уряд може розглядати питання про заборону діяльності політичних партій. Введення такої заборони спрямовано на збереження конституційних цінностей та запобігання діям, що загрожують національній безпеці та суверенітету держави. Мета полягає в аналізі міжнародних та національних «стандартів» заборони політичних партій в умовах війни. Методи дослідження. Методом системного аналізу досліджено підходи до визначення підстав для заборони політичних партій за українським законодавством та міжнародно-правовими стандартами, детермінований факторний аналіз дозволив визначити ключові аспекти, як міжнародно-правові стандарти, національне законодавство, судова практика, а також конкретні підстави та особливості заборони політичних партій в умовах воєнного стану. Результати. ЄСПЛ використовує трискладовий тест для визначення легітимності втручання держави: перше, чи було втручання передбачене законом; друге, чи переслідувало воно законну мету; і третє, чи було воно необхідним у демократичному суспільстві. Держави мають право вживати превентивні заходи для захисту демократії, зокрема щодо політичних партій, якщо існує очевидна і немінуча загроза їхніх дій, які можуть порушити демократичний порядок. Регулювання заборони політичних партій має бути здійснене з урахуванням принципів справедливості, пропорційності та демократії, забезпечуючи водночас захист національних інтересів і громадянської безпеки. Досвід показує, що політичні партії, які мають такі цілі, що суперечать основним принципам, часто не розкривають їх у своїх офіційних публікаціях до моменту отримання влади. Отже, зміст програми необхідно порівнювати з діями лідерів партії та позиціями, які вони відстоюють, що в сукупності може розкривати справжні цілі та наміри партії та може служити підставою для її розпуску. Україна дотримується міжнародних стандартів заборони політичних партій в умовах воєнного стану.

Ключові слова: політичні партії, заборона політичних партій, ЄСПЛ, припинення діяльності політичних партій, воєнний стан.

Вступ. Заборона політичних партій, а відповідно і обмеження політичних прав, не можуть стати рутинною практикою в політичній дійсності як звичайні практики, коли держава забороняє існування відповідної юридичної особи. ЄСПЛ неодноразово наголошував, що розпуск політичної партії є найбільш радикальним заходом, який повинен відповідати вимогам трискладового тесту Європейської комісії з прав людини (далі – ЄКПЛ), а також відповідати важливій суспільній потребі. Заборона політичної партії з формальних причин, наприклад, через невиконання законодавчих вимог щодо зміни назви, у вказаних обставинах не може вважатися пропорційною. Зважаючи на практику ЄСПЛ у таких питаннях, заборона конкретної політичної партії постійно супроводжувалася причинами ідеологічних суперечностей програмних цілей партії з чинним конституційним устроєм або з її незаконною діяльністю щодо реалізації дискримінаційної політики, або використання насильства з метою досягнення політичних цілей [1, с. 55]. Під час повномасштабного вторгнення РФ на територію України для захисту національної безпеки, збереження державного суверенітету та територіальної цілісності, уряд може розглядати питання про заборону діяльності політичних партій, які протистоять конституційним принци-

пам, зазначеним у ч. 1 ст. 37 Конституції України [4]. Ця норма визначає, що жодна політична партія не має права проводити свою діяльність з метою порушення суверенітету та територіальної цілісності України, а також пропагандувати війну, насильство та розпалювати міжнаціональну, расову чи релігійну ворожнечу. Введення такої заборони може бути спрямовано на збереження конституційних цінностей та запобігання діям, що загрожують національній безпеці та суверенітету держави. Тому, уряду потрібно здійснювати баланс між забезпеченням національної безпеки та збереженням демократичних цінностей в умовах повномасштабного вторгнення РФ. Важливо враховувати конкретні обставини кожної ситуації та шукати компромісні рішення, які б забезпечували як національну безпеку, так і захист основних прав і свобод громадян.

Мета та завдання статті полягає в аналізі міжнародних та національних «стандартів» заборони політичних партій в умовах війни.

Методи дослідження. Методом системного аналізу досліджено підходи до визначення підстав для заборони політичних партій за українським законодавством та міжнародно-правовими стандартами, детермінований факторний аналіз дозволив визначити ключові аспекти, як міжна-

родно-правові стандарти, національне законодавство, судова практика, а також конкретні підстави та особливості заборони політичних партій в умовах воєнного стану.

Результати. В сучасному політичному ландшафті надзвичайно важливе питання регулювання діяльності політичних партій, особливо в контексті їхньої заборони. Незважаючи на те, що політичний плюралізм є одним з фундаментальних принципів кожного демократичного режиму, існують ситуації, коли застосування таких заходів стає необхідним у зв'язку з важливими національними інтересами, безпекою громадян та демократичними цінностями.

Одним із ключових аспектів регулювання діяльності політичних партій є їхня заборона. У цьому контексті важливо враховувати, що ці заходи повинні бути винятковими та застосовуватися тільки у випадках, коли партія застосовує насильство, загрожує громадянському миру та демократичному конституційному порядку країни. Законодавство має передбачати чіткі процедури для заборони та розпуску політичних партій, забезпечуючи при цьому необхідні гарантії справедливого судового розгляду.

Крім того, наслідки заборони політичних партій також потребують належного регулювання. У випадках, коли партію забороняють чи розпускають через невідповідність її цілям і діяльності міжнародним стандартам або законодавству, має бути передбачено, що відповідні кошти та активи переходять до держави. Проте такі заходи мають бути пропорційними та ґрунтуватися на рішенні суду. Законодавство також повинно враховувати ситуації надзвичайної загрози для життя нації, де державі можуть дозволятися заходи, що відступають від її зобов'язань за міжнародними конвенціями. Проте навіть у таких випадках важливо забезпечити, щоб такі заходи не суперечили міжнародному праву та не порушували права громадян. Отже, регулювання заборони політичних партій має бути здійснене з урахуванням принципів справедливості, пропорційності та демократії, забезпечуючи водночас захист національних інтересів і громадянської безпеки.

Україна учасниця Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) (ратифікована в 1997 році) [9]. Ст. 17 Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» передбачає, зокрема, таке: «Суди застосовують при розгляді справ Конвенцію та практику Суду як джерело права» [8]. Важливо зазначити, що для України діють норми «м'якого права», які відображені у рекомендаціях та керівних принципах Венеціанської комісії [17], ОБСЄ [19]. Положення Конвенції та практика ЄСПЛ встановлюють стандарти для свободи об'єднань та вимагають

дотримання критеріїв під час процедури заборони політичних партій. Протягом своєї історії ЄСПЛ (у тому числі ЄКПЛ) розглянув понад двадцять справ на тему, що стосувалася примусового припинення політичних партій у державах-учасницях Конвенції¹. Практика ЄСПЛ у справах щодо заборони політичних партій можна поділити на чотири основні категорії: 1) справи, які стосувались заборони політичних партій, що висували ідеї щодо відділення або надання широкої автономії певним національним меншинам; 2) справи, пов'язані з заборонаю партій, чия діяльність базувалась на релігійному фундаменталізмі; 3) справи, які стосувались заборони політичних партій, що використовували насильство або були афілійовані з терористичними організаціями; 4) справи, які стосувались заборони політичних партій, чії дії та цілі просували тоталітарну ідеологію [2, с. 125]. Окремою категорією є справи, пов'язані із заборонаю чи припиненням діяльності політичних партій з процедурних підстав.

З 2014 року до повномасштабного вторгнення РФ в Україну було заборонено дві політичні партії, що просували тоталітарну ідеологію або використовували комуністичні символи: Комуністичну партію України. Також дві партії з метою захисту національних інтересів та протидії російській агресії: «Руський блок» та «Руська єдність» [5]. Відзначимо, що в ЄСПЛ не було справ, пов'язаних із заборонаю політичних партій, що мали зв'язки з іноземними агентами і пропагували підлив конституційного ладу та порушення територіального суверенітету держави. Однак, досвід показує, що політичні партії, які мають такі цілі, що суперечать основним принципам, часто не розкривають їх у своїх офіційних публікаціях до моменту отримання влади. Отже, зміст програми необхідно порівнювати з діями лідерів партії та позиціями, які вони відстоюють, що в сукупності може розкривати справжні цілі та наміри партії та може служити підставою для її розпуску [2].

Варто зазначити, що Європейський суд у своїй практиці не виключає можливості політичних партій обговорювати зміни у конституційному устрої держави. Навіть у таких випадках політичні партії продовжують користуватися захистом, що надається статтею 11 Конвенції. Проте цей захист надається їм лише за умови дотримання двох ключових умов. По-перше, засоби, якими користуються партії для змін законодавства чи конституційного ладу, мають бути законними і демократичними з усіх точок зору. По-друге, запропоновані зміни повинні відповідати

¹ Наприклад, Communist Party of Germany v. Germany (1957); Dicle for the Democratic Party (DEP) of Turkey v. Turkey (2002); Freedom and Democracy Party (ÖZDEP) v. Turkey (1999); Partidul Comunistilor (Nepeceristi) and Ungureanu v. Romania (2005); Presidential Party of Mordovia v. Russia (2004); Refah Partisi v. Turkey (Welfare Party) (2003); Socialist Party of Turkey (STP) and Others v. Turkey (2003); Socialist Party v. Turkey (1998); United Communist Party of Turkey v. Turkey (1998); Yazar et al v. Turkey (2002)

фундаментальним демократичним принципам. Отже, політичні партії, лідери яких пропагують насильство або вимагають змін, що суперечать демократичним цінностям або спрямовані на знищення чи обмеження прав інших осіб, не можуть покладатися на захист статті 11 Конвенції як засіб захисту права на свободу об'єднання [7].

У відповідь на загрозу стабільності демократичного конституційного ладу держава може вживати конкретні заходи для його захисту. Відомо, що ЄСПЛ визнав прийнятність концепції «демократії, здатної захистити себе». Це означає, що демократія повинна мати можливість захистити себе, і це може включати різні заходи, такі як обмеження деяких свобод для забезпечення більшої стабільності країни в цілому [11].

ЄСПЛ використовує трискладовий тест для визначення легітимності втручання держави: перше, чи було втручання передбачене законом; друге, чи переслідувало воно законну мету; і третє, чи було воно необхідним у демократичному суспільстві. Держави мають право вживати превентивні заходи для захисту демократії, зокрема щодо політичних партій, якщо існує очевидна і неминуча загроза їхніх дій, які можуть порушити демократичний порядок.

При цьому важливим фактором є зміст програми політичної партії та дії її лідерів. Якщо програма або дії партії містять заклики до насильства або відмови від демократичних принципів, це може бути підставою для її розпуску. Проте, програма не є єдиним критерієм, і дії партії також розглядаються для визначення її цілей та намірів.

Нормативно-правовою основою заборони політичних партій в Україні складають: Конституція України, Закони України: «Про політичні партії», «Про заборону пропаганди російського нацистського тоталітарного режиму, збройної агресії Російської Федерації як держави-терориста проти України, символіки воєнного вторгнення російського нацистського тоталітарного режиму в Україну», Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо заборони політичних партій», Про правовий режим воєнного стану», «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини»; Указ Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 18 березня 2022 року «Щодо призупинення діяльності окремих політичних партій». Підставами для заборони політичних партій за українським законодавством є: згідно Конституції України: політичні партії не можуть мати програмні цілі або здійснювати дії, спрямовані на порушення конституційного ладу чи територіальної цілісності держави, на підрив безпеки країни чи на пропаганду насильства та війни. Крім того, політичні партії та громадські організації заборонено мати воєнізовані формування, а також створювати орга-

нізаційні структури в державних органах та установах без дозволу суду; згідно Закону України «Про політичні партії»: ст. 5 детально розкриває обмеження щодо утворення і діяльності політичних партій. Ця стаття перераховує конкретні сфери, у яких забороняється створення та функціонування політичних партій. Зокрема, партії не можуть мати програмні цілі або проводити дії, спрямовані на ліквідацію незалежності країни, зміну конституційного ладу насильницьким шляхом, порушення територіальної цілісності та суверенітету держави, підрив безпеки, незаконне захоплення державної влади, пропаганду війни, насильства, міжетнічної, расової або релігійної ворожнечі, посягання на права людини і здоров'я населення. Крім того, забороняється пропаганда комуністичного або тоталітарних режимів та їх символіки;

З урахуванням важливої ролі політичних партій у забезпеченні плюралізму та належного функціонування демократії будь-який захід, спрямований проти них, впливає як на свободу об'єднання, так і на демократію відповідної держави [6]. До повномасштабного вторгнення РФ до України було закріплено можливість заборони діяльності політичних партій лише в судовому порядку [13]. Проте під час воєнного стану держава має право призупинити діяльність партій не через судовий процес, а шляхом виконання адміністративних рішень. Цей аспект відображений в Указі Президента України, який стосується призупинення функціонування окремих політичних партій [10]. Цей Указ був спрямований проти антиукраїнської політичної та організаційної діяльності деяких політичних партій (наприклад, ОПЗЖ, Партія Шарія), а також проти незаконних дій їхніх членів, спрямованих на захоплення державної влади та демонстрацію колабораціонізму. В Указі враховані програмні цілі цих партій, які містили антиукраїнську позицію, а також їхня діяльність з поширення інформації, що виправдовує агресію РФ проти України.

Можна припустити, що таке рішення було тимчасовим та необхідним кроком для збереження конституційних цінностей, таких як незалежність та територіальна цілісність, в умовах реальної загрози їхнього порушення. Це підтверджує, що навіть у надзвичайних обставинах органи влади не можуть використовувати «напівправові» інструменти для розв'язання складних питань [12]. Також відзначимо, що нормативно-правове регулювання не було готове до викликів, що виникли внаслідок повномасштабної війни, що змусило органи влади швидко реагувати та приймати рішення. Відзначимо, що право на свободу об'єднання у політичні партії, які відповідають вимогам законодавства України, не обмежено відповідно до Указу Президента України, але його реалізація в умовах воєнного стану має свої

особливості. Ці особливості обумовлені правовим режимом країни, коли всі заходи спрямовані на відвернення збройної агресії та забезпечення національної безпеки, і у таких умовах фактично виконати вимоги законодавства для створення політичної партії може бути просто неможливо [3]. Також у Звіті про порушення міжнародного гуманітарного права та прав людини, воєнні злочини та злочини проти людяності, вчинені в Україні, починаючи з 24 лютого 2022 року, який був підготовлений в рамках «московського механізму» ОБСЄ, наголошено на необхідності використання виключно судової процедури для заборони політичних партій, діяльність яких було призупинено після російської агресії [18].

Заборона політичних партій в умовах воєнного стану має свої переваги та недоліки. З одного боку, це може бути виправданою мірою для забезпечення стабільності та захисту національної безпеки. В умовах воєнного конфлікту діяльність деяких політичних груп може загрожувати безпеці країни, тому заборона їх діяльності може бути необхідною. З іншого боку, заборона політичних партій може порушувати принципи демократії та права на свободу висловлювання. Політичні партії є важливими інструментами для вираження політичної волі громадян, і їх заборона може підривати принципи плюралізму та різноманітності. Крім того, заборона політичних партій може спричинити недовіру до влади та збільшити ризик політичної радикалізації. В умовах обмеження політичних прав громадян вони можуть шукати інші, часто радикальні шляхи для вираження своїх поглядів, що може загострити політичну напруженість у суспільстві.

У пункті 11 Резолюції 1308 (2002) «Про обмеження політичних партій у державах-членах Ради Європи», Парламентська Асамблея заявила, що «обмеження чи розпуск політичних партій повинні розглядатися як виняткові заходи, які застосовуються у випадках, коли заінтересована партія використовує насильство або загрожує громадському миру та демократичному конституційному порядку країни»; та що «наскільки це можливо, слід використовувати менш радикальні заходи, ніж розпуск» [19].

Чи дотримується Україна міжнародних стандартів заборони політичних партій в умовах воєнного стану, так. На своєму 125-му онлайн-пленарному засіданні Венеціанська комісія прийняла нову редакцію Керівних принципів щодо регулювання політичних партій ОБСЄ [16], визначила окремі питання заборони політичних партій та наголосила, що законодавство має конкретизувати вузько сформульовані критерії, описуючи крайні випадки, коли допускається заборона та розпуск політичних партій. Навіть якщо такі причини для заборони або розпуску перелічені в законодав-

стві, важливо зазначити, що заборона є виправданою, лише якщо вона відповідає строгим стандартам законності, субсидіарності та пропорційності. Як найсуворіше з доступних обмежень, заборона та розпуск повинні вважатися лише виправданими, коли всі менш обмежувальні заходи вважаються неадекватними. Ст. 15 Конвенції визначає, що «Під час війни або іншої суспільної небезпеки, яка загрожує життю нації, будь-яка Висока Договірна Сторона може вживати заходів, що відступають від її зобов'язань за цією Конвенцією, виключно в тих межах, яких вимагає гострота становища, і за умови, що такі заходи не суперечать іншим її зобов'язанням згідно з міжнародним правом» [14]. Однак детальних роз'яснень чи особливостей застосування цієї норми в контексті війни в практиці ЄСПЛ нема.

Висновки. Отже, в сучасній політичній системі надзвичайно важливе питання регулювання діяльності політичних партій, особливо в контексті їхньої заборони. Регулювання заборони політичних партій має бути здійснене з урахуванням принципів справедливості, пропорційності та демократії, забезпечуючи водночас захист національних інтересів і громадянської безпеки. Досвід показує, що політичні партії, які мають такі цілі, що суперечать основним принципам, часто не розкривають їх у своїх офіційних публікаціях до моменту отримання влади. Отже, зміст програми необхідно порівнювати з діями лідерів партії та позиціями, які вони відстоюють, що в сукупності може розкривати справжні цілі та наміри партії та може служити підставою для її розпуску. Україна дотримується міжнародних стандартів заборони політичних партій в умовах воєнного стану.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бернацький Б. В. Формування української моделі заборони політичних партій у світлі міжнародних стандартів і практик : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.11 ; Національний університет «Києво-Могилянська академія», Київ, 2019. 210 с.
2. Бернацький Б. Національні та європейські стандарти щодо заборони політичних партій. Український часопис конституційного права. 2018. № 4. С. 122-131.
3. Кабанов О., Заярний О., Мироненко В. Довідник із громадянських (особистих), політичних та інших прав людини в умовах воєнного стану. Київ, 2022. 185 с.
4. Конституція України : Конституція, Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
5. Коцюруба О. Вплив держави на політичні партії: погляд крізь призму агресії Російської Федерації проти України. Український часопис конституційного права. 2022. № 2. URL: <https://www.constjournal.com/pub/2-2022/vplyv-derzhavy-politychni-partii-pohliad-kriz-pryzmu-ahresii-rosiiskoi-federatsii/>

6. Посібник за статтю 11 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод. Перше видання – 2019 рік. URL: https://www.echr.com.ua/wp-content/uploads/2019/12/Guide_Art_11_UKR_-2019.pdf

7. Постанова Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду від 29 вересня 2022 року у справі No П/857/7/22, § 122. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/106621200> (15.11.2022)

8. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини : Закон України від 23.02.2006 № 3477-IV. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3477-15>

9. Про ратифікацію Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, Першого протоколу та протоколів N 2, 4, 7 та 11 до Конвенції : Закон України від 17.07.1997 № 475/97-ВР. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/475/97-%D0%B2%D1%80>

10. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 18 березня 2022 року «Щодо призупинення діяльності окремих політичних партій» : Указ Президента України від 19 березня 2022 р. № 153/2022. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/153/2022#Text>

11. Рішення про задоволення адміністративного позову Міністерства юстиції України щодо заборони діяльності Політичної партії «Держава» : Рішення Конституційного Суду України від 14.06.2022 № П/857/4/22. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/va4_2705-22#Text

12. Чорнецький В. Заборона політичних партій в умовах воєнного стану та її відповідність конституційним та європейським стандартам. *Український часопис конституційного права*. 2023. № 1. С. 10-23.

13. Щербанюк О. В., Кобрин В. С. Заборона політичних партій в умовах воєнного стану. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 1. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-1/165>

14. Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms. URL: https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/convention_ENG

15. ECtHR, Refah Partisi (the Welfare Party) and Others v. Turkey [GC], nos. 41340/98 and 3 others, 13 February 2003, para. 101.

16. Guidelines on Political Party Regulation (2020). URL: <https://www.osce.org/files/f/documents/8/1/538473.pdf>

17. Guidelines on prohibition and dissolution of political parties and analogous measures : adopted by the Venice Commission at its 41st plenary session (Venice, 10 – 11 December, 1999). URL: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-INF\(2000\)001-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-INF(2000)001-e)

18. Report of the OSCE Moscow Mechanism's mission of experts entitled 'Report On Violations Of International Humanitarian And Human Rights Law, War Crimes And Crimes Against Humanity Committed In Ukraine Since 24 February 2022'. URL: <https://www.osce.org/files/f/documents/5/2/517815.pdf>

19. Restrictions on political parties in the Council of Europe member states (Nov. 18, 2002) : Parliamentary

Assembly of the Council of Europe, Resolution 1308. URL: <https://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=17063&lang=en>

REFERENCES:

1. Bernatskyi, B. V. (2019). Formuvannia ukraïnskoi modeli zaborony politychnykh partii u svitli mizhnarodnykh standartiv i praktyk : dys. ... kand. yuryd. nauk [Formation of the Ukrainian model of prohibition of political parties in light of international standards and practices: thesis ... candidate of legal sciences]. Kyiv. [in Ukrainian].

2. Bernatskyi, B. (2018). Natsionalni ta yevropeïski standarty shchodo zaborony politychnykh partii [National and European standards regarding the prohibition of political parties]. *Ukrainskyi chasopys konstytutsiinoho prava* [Ukrainian Journal of Constitutional Law], 4, 122-131. [in Ukrainian].

3. Kabanov, O., Zaiarnyi, O., Myronenko, V. (2022). Dovidnyk iz hromadianskykh (osobystykh), politychnykh ta inshykh prav liudyny v umovakh voïennoho stanu [Handbook on Civil (Personal), Political, and Other Human Rights in Times of Martial Law]. Kyiv. [in Ukrainian].

4. Konstytutsiia Ukrainy [Constitution of Ukraine] (1996). *Ofitsiyni sait Verkhovnoi Rady Ukrainy* [Official website of the Verkhovna Rada of Ukraine]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>. [in Ukrainian].

5. Kotsiuruba, O. (2022). Vplyv derzhavy na politychni partii: pohliad kriz pryzmu ahresii Rosiiskoi Federatsii proty Ukrainy [The Influence of the State on Political Parties: Perspective through the Aggression of the Russian Federation against Ukraine]. *Ukrainskyi chasopys konstytutsiinoho prava* [Ukrainian Journal of Constitutional Law], 2. URL: <https://www.constjournal.com/pub/2-2022/vplyv-derzhavy-politychni-partii-pohliad-kriz-pryzmu-ahresii-rosiiskoi-federatsii/> [in Ukrainian].

6. Posibnyk za statteiu 11 Konventsii pro zakhyst prav liudyny ta osnovopolozhnykh svobod. Pershe vydannia [Handbook on Article 11 of the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms. First edition] (2019). URL: https://www.echr.com.ua/wp-content/uploads/2019/12/Guide_Art_11_UKR_-2019.pdf [in Ukrainian].

7. Postanova Kasatsiynoho administratyvnoho sudu u skladi Verkhovnoho Sudu vid 29 veresnia 2022 roku u spravi No P/857/7/22, § 122 [Resolution of the Cassation Administrative Court within the Supreme Court in case No. P/857/7/22, § 122]. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/106621200> (15.11.2022) [in Ukrainian].

8. Zakon Ukrainy pro vykonannia rishen ta zastosuvannia praktyky Yevropeïskoho sudu z prav liudyny 2006 [Law of Ukraine on the Implementation of Decisions and Application of Practices of the European Court of Human Rights 2006] (Verkhovna Rada Ukrainy) [(Verkhovna Rada of Ukraine)]. *Ofitsiyni sait Verkhovnoi Rady Ukrainy* [Official website of the Verkhovna Rada of Ukraine]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3477-15> [in Ukrainian].

9. Zakon Ukrainy pro ratyfikatsiiu Konventsii pro zakhyst prav liudyny i osnovopolozhnykh svobod 1950 roku, Pershoho protokolu ta protokoliv № 2, 4, 7 ta

11 do Konventsii 1997 [Law of Ukraine on the Ratification of the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms of 1950, the First Protocol, and Protocols Nos. 2, 4, 7, and 11 to the Convention 1997] (Verkhovna Rada Ukrainy) [(Verkhovna Rada of Ukraine)]. *Ofitsiynyi sait Verkhovnoi Rady Ukrainy* [Official website of the Verkhovna Rada of Ukraine]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/475/97-%D0%B2%D1%80> [in Ukrainian].

10. Ukaz pro rishennia Rady natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy vid 18 bereznia 2022 roku «Shchodo pryzupynennia diialnosti okremykh politychnykh partii» 2022 [Decree on the Decision of the National Security and Defense Council of Ukraine of March 18, 2022 «On the Suspension of Activities of Certain Political Parties» 2022] (Prezydent Ukrainy) [(President of Ukraine)]. *Ofitsiynyi sait Verkhovnoi Rady Ukrainy* [Official website of the Verkhovna Rada of Ukraine]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/153/2022#Text> [in Ukrainian].

11. Rishennia pro zadovolennia administratyvnoho pozovu Ministerstva yustyttsii Ukrainy shchodo zaborony diialnosti Politychnoi partii «Derzhava» 2022 [Decision on the Satisfaction of the Administrative Lawsuit of the Ministry of Justice of Ukraine regarding the prohibition on the Activities of the Political Party «State» 2022] (Konstytutsiynyi Sud Ukrainy) [(Constitutional Court of Ukraine)]. *Ofitsiynyi sait Verkhovnoi Rady Ukrainy* [Official website of the Verkhovna Rada of Ukraine]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/va4_2705-22#Text [in Ukrainian].

12. Chornetskyi, V. (2023). Zaborona politychnykh partii v umovakh voiennoho stanu ta yii vidpovidnist konstytutsiinym ta yevropeiskym standartam [Prohibition on Political Parties in Times of Martial Law and Its Compliance with Constitutional and European

Standards]. *Ukrainskyi chasopys konstytutsiinoho prava* [Ukrainian Journal of Constitutional Law], 1, 10-23. [in Ukrainian].

13. Shcherbaniuk, O. V., Kobryn, V. S. (2023). Zaborona politychnykh partii v umovakh voiennoho stanu [Prohibition of Political Parties in Times of Martial Law]. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal* [Legal Scientific Electronic Journal], 1. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-1/165> [in Ukrainian].

14. Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms. URL: https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/convention_ENG [in English].

15. ECtHR, Refah Partisi (the Welfare Party) and Others v. Turkey [GC], nos. 41340/98 and 3 others, 13 February 2003, para. 101. [in English].

16. Guidelines on Political Party Regulation (2020). URL: <https://www.osce.org/files/f/ documents/8/1/538473.pdf> [in English].

17. Guidelines on prohibition and dissolution of political parties and analogous measures : adopted by the Venice Commission at its 41st plenary session (Venice, 10 – 11 December, 1999). URL: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-INF\(2000\)001-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-INF(2000)001-e) [in English].

18. Report of the OSCE Moscow Mechanism's mission of experts entitled 'Report On Violations Of International Humanitarian And Human Rights Law, War Crimes And Crimes Against Humanity Committed In Ukraine Since 24 February 2022. URL: <https://www.osce.org/files/f/ documents/5/2/517815.pdf> [in English].

19. Restrictions on political parties in the Council of Europe member states (Nov. 18, 2002): Parliamentary Assembly of the Council of Europe, Resolution 1308. URL: <https://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=17063&lang=en> [in English].

International and national «standards» for the prohibition of political parties under martial law

Kozminykh Alona Vitaliyivna

PhD in Political Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Political Theories
National University "Odesa Law Academy"
Fontanska doroha str., 33,
Odesa, Ukraine
ORCID: 0000-0002-5873-1178

The urgency of the problem. During a full-scale invasion of the Russian Federation into the territory of Ukraine to protect national security, preserve state sovereignty and territorial integrity, the government may consider prohibition the activities of political parties. The introduction of such a ban is aimed at preserving constitutional values and preventing actions that threaten national security and state sovereignty. The goal is to analyze international and national "standards" for prohibition of political parties in wartime. Research methods. Approaches to determining the grounds for prohibition of political parties according to Ukrainian legislation and international legal standards were investigated using the method of systematic analysis. Deterministic factor analysis made it possible to determine key aspects such as international legal standards, national legislation, judicial practice, as well as specific grounds and features of prohibition of political parties. in the conditions of martial law. The results. The ECHR uses a three-pronged test to determine the legitimacy of state intervention: first, whether the intervention was provided for by law; second, whether it pursued a legitimate purpose; and third, whether it was necessary in a democratic society. States have the right to take preventive measures to protect democracy, in particular with regard to political parties, if there is an obvious and imminent threat of their actions that could disrupt the democratic order. The regulation of the ban on political parties must be carried out taking into account the principles of justice, proportionality and democracy, while ensuring the protection of national interests and public security. Experience shows that political parties that have goals that conflict with fundamental principles often do not disclose them in their official publications until after gaining power. Therefore, the content of the program must be compared with the actions of the party leaders and the positions they advocate, which together can reveal the true goals and intentions of the party and can serve as grounds for its dissolution. Ukraine adheres to international standards of prohibition of political parties under martial law.

Key words: political parties, prohibition of political parties, ECHR, suspension of political parties, martial law.